

Kraftig ökning av adhd-diagnoser – samtidigt vill fler bli av med sin diagnos

Uppdaterad 2023-08-28 Publicerad 2023-08-28

1 min 29 sek | Skåne finns landets första mottagning för av- och omdiagnostisering av adhd och autism.

Antalet adhd-diagnoser ökar kraftigt. Samtidigt har en ny grupp patienter dykt upp: unga vuxna som vill få sin diagnos avskriven.

I Skåne har flera av dem nyligen fått den omprövad vid landets första mottagning för av- och omdiagnostisering.

Tove Hansson
Text

Jenny Leyman
Foto

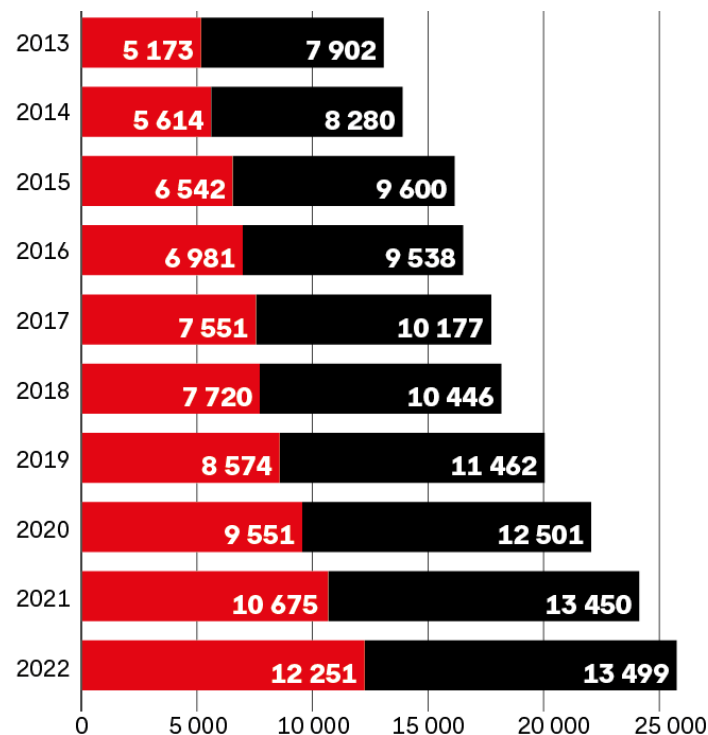

Antalet personer som diagnostiseras med adhd har ökat kraftigt de senaste åren. Förra året fick 25 750 personer en adhd-diagnos – nästan en fördubbling jämfört med tio år tidigare. Och ökningen har pågått längre tillbaka än så.

Ökning av antalet adhd-diagnoser

Antalet personer som fått diagnosen adhd för första gången, per år.

● Kvinnor ● Män

Källa: Socialstyrelsen

Men alla som har fått en diagnos känner inte igen sig i den. Under de senaste åren har cirka en person i veckan vänt sig till Region Skåne för att få sin diagnos avskriven.

Att få det är ingen självklarhet, vilket var upptakten till den mottagning för av- och omdiagnostisering av adhd och autism som öppnade i regionen i våras i form av ett forskningsprojekt. Sedan dess har femton personer fått sin diagnos omprövad. För många av dem är skälet att den har blivit ett hinder för utbildningar eller jobb.

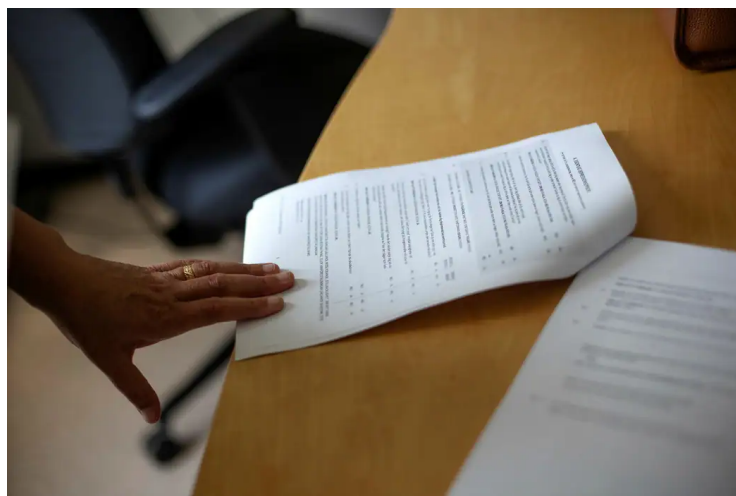

Foto: Jenny Leyman

Bland dem som sökt sig till mottagningen finns de som upplever att de vuxit från sin problematik men också personer

som anser sig ha fått en felaktig diagnos. Just det undersöks dock inte av forskarna.

– Vår huvudfrågeställning är om personen uppfyller kriterierna i dag. Vi tittar visserligen på den utredning som gjordes från början men det är inte vår forskningsfråga om den utredningen var korrekt utan vi vill bättre förstå den grupp som finns över hela Sverige och som kontaktar vården för att få en omprövning, säger Sophia Eberhard, specialist i barnpsykiatri och vuxenpsykiatri och chefsöverläkare på bup i Skåne, en av personerna bakom mottagningen.

– Så klart kan man fråga sig om vi har överdiagnostiserat. Det är inte vår forskningsfråga, men det är möjligt att vi följer upp det.

Sophia Eberhard, postdoc i barnpsykiatri vid Lunds Universitet, specialist i barnpsykiatri och vuxenpsykiatri och chefsöverläkare på bup i Skåne, är en av forskarna bakom mottagningen. Foto: Jenny Leyman

Det finns vetenskapliga stöd för att vissa personer kan växa ur sin diagnos. Man räknar med att runt 5 till 7 procent av alla barn, men bara 3 till 4 procent av den vuxna befolkningen, har adhd. Därför tror Sophia Eberhard att dagens syn på en adhd- eller autismsdiagnos som livslång kommer att förändras i framtiden.

Att ha vissa personlighetsdrag är inte tillräckligt för att få en diagnos. Det krävs en funktionsnedsättning, där man inte klarar av väsentliga delar av livet utan anpassningar eller stöd. Det är ett huvudkriterium för adhd.

– När vi inte kan se det, utan man fungerar bra och man inte medicinerar, så måste vi landa i att det här är en normalfungerande person, säger Sophia Eberhard.

Hon tror att det svenska skolsystemet är en av förklaringarna till att diagnoserna fortsätter att öka.

– Frågan man måste ställa sig är om det är fel på barnet eller på samhället? Har vi byggt upp någonting som är svårare att klara för unga i dag? Jag tänker att det är ett utmanande skolsystem.

För vissa barn är det inga problem alls, men för andra kan det vara väldigt utmanande.

Synen på adhd- eller autismdiagnoser som livslånga kommer förändras i framtiden, tror Sophia Eberhard, som jobbar på mottagningen för avdiagnostisering.

Foto: Jenny Leyman

När de femtio personer som projektet omfattar har omdiagnostiserats, förmodligen innan årsskiftet, är projektet avslutat. Ett av målen är att ta fram en modell för omprövning som skulle kunna användas i mindre skala inom vården.

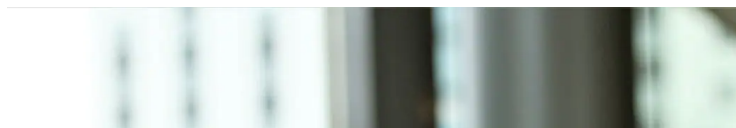
Mottagningen har väckt stort intresse men satsningen har också kritiserats internt. Sophia Eberhard säger att det har pågått en diskussion mellan chefsläkare, medicinska rådgivare och verksamhetschefer där det funnits olika syn på om det är vårdens uppgift att möta förfrågningarna.

Anställda inom barn- och ungdomspsykiatri som DN talat med menar att arbetsbördan ökat när personal flyttats till mottagningen.

Sophia Eberhard säger sig ha förståelse för synpunkterna men betonar att tiden i projektet finansieras av forskningsmedel och att ordinarie verksamhet ska ersättas för den personal som försvinner. Hon säger att en tjänst från mottagningen lånas ut på 20-30 procent till projektet, och menar att de andra inte tar tiden från patientarbete.

Är det rätt att lägga pengar och kompetens på avdiagnosteringar när det är långa köer till psykiatri?

– Detta är en av frågorna vi hoppas kunna besvara med projektet. Vissa tänker att skattepengar inte ska gå till de som är friska i dag. Andra tänker att om vi inte gör detta så kanske det genererar sekundärt lidande som ångest, sömnproblem och oro. Det är också så att det är vi i den offentliga psykiatri som ställt de här diagnoserna och jag menar att vi har ett ansvar för det vi gjort, säger Sophia Eberhard.

Kjerstin Almqvist, senior professor i psykologi vid Karlstads universitet.

Foto: Karlstads universitet

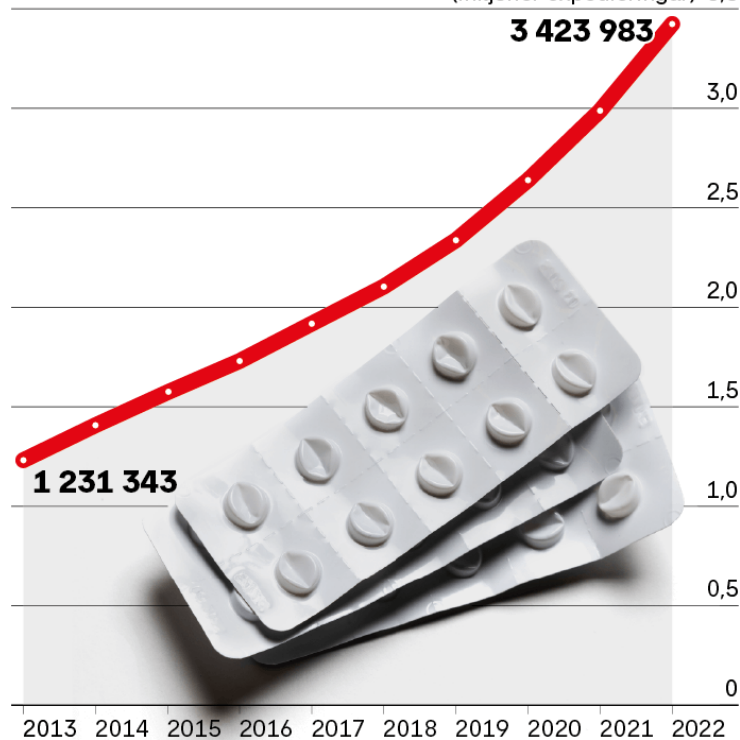
Kjerstin Almqvist är senior professor i psykologi vid Karlstads universitet och har forskat på våldsutsatta barn. Hon menar att flera av symptomen hos barn som är traumatiserade eller har utsatts för svåra erfarenheter liknar symptom på adhd. En del av de barn som får en adhd-diagnos kan ha en annan problematik och skulle därmed behövt andra insatser, säger hon.

Då cirka 75 procent av de som diagnostiserats med adhd får medicin, enligt Socialstyrelsen, anser Kjerstin Almqvist att det bland annat kan innebära risk för felmedicinering.

Uttag av adhd-medicin

Antal expedieringar motsvarar antal uttag av en förskrivna läkemedelsvara, i detta fall adhd-medicin.

(miljoner expedieringar) 3,5

Källa: Socialstyrelsens läkemedelsregister

– Jag är inte motståndare till diagnoser. Det här handlar helt och hållet om hur vi använder dem och vad vi använder dem till. Rätt använda kan diagnoser vara oerhört viktiga hjälpmedel för att ge enskilda individer den hjälp de behöver.

Kjerstin Almqvist säger att personlighetsdrag, som rastlöshet eller att ha svårt att fokusera, inte automatiskt innebär att man har en diagnos.

– Psykiatriska diagnoser är inte till för att vi ska identifiera superkrafter eller goda fördelar, utan de är till för att försöka förstå personer som verkligen lider svårt. Man kan ha en hel del drag av det som finns inom diagnoserna, men innebär det inte ett allvarligt lidande så är det ju inte en diagnos, säger hon.

Anki Sandberg, ordförande för Attention. Foto: Lars Lindqvist

Antalet diagnoser skiljer sig åt mellan regionerna. Det tyder på att det kan förekomma en viss överdiagnostisering, menar

Anki Sandberg, förbundsordförande på Attention, en intresseorganisation för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar.

– Men underförskrivningen är det stora problemet, att det inte finns resurser att utreda och patienter får vänta länge. Att ha adhd kan innebära kortare livslängd, risk för arbetslöshet, risk för utbrändhet. Det är viktigt att fånga upp och ge stöd.

Anki Sandberg anser därför att vårdresurser inte ska läggas på avdiagnostisering, utan på att hjälpa personer som behöver vård.

Hur kan det ökade antalet adhd-diagnoser förklaras?

– Samhället i dag är mer kognitivt ansträngande än vad det var förr. Enkla och tydliga arbetsuppgifter har försvunnit för att ersättas av mer komplexa uppgifter som kräver social förmåga och flexibilitet. Det är naturligt att fler då drabbas av kognitiva påfrestningar, säger hon.

Professor Kjerstin Almqvist tror att vi kommer att se tillbaka på de, enligt henne, felaktiga diagnostiseringarna som en skandal.

– Om vi tittar på historien så har ju psykiatriska diagnoser varit föremål för väldigt stora variationer historiskt sett. För det mesta så har vi tittat tillbaks och fördömt. ”Hur kunde man bete sig så dumt med den och den problematiken”? Och ja, jag tror att framtiden kommer att tycka att det här tillhörde den avdelningen också.

Fakta. Adhd

Adhd kan påverka koncentrationsförmåga och impuls kontroll. Det kan också påverka hur aktiv eller intensiv personen är. Svårigheterna kan bli tydligare i vissa situationer, men för att diagnosen ska kunna sättas måste svårigheterna märkas i minst två miljöer, till exempel både hemma och i skolan. Symtomen debuterar före tolv års ålder och man uppskattar att mellan 5 och 7 procent av alla barn och 3 procent av de vuxna har adhd.

Källa: 1177 och Socialstyrelsen

Fakta. Mottagningen för om- och avdiagnostisering av adhd och autism

Tar emot femtio patienter inom Region Skåne, kvinnor och män i åldern 16-35 år. För att bli aktuell för omprövning kan personen inte ha en pågående medicinering, behandling eller kontakt med psykiatri kopplat till diagnosen.

Först undersöks om personen har någon annan problematik. Sedan görs fördjupade diagnostisk intervjuer och enkäter som blir underlag i bedömningskonferenser, som kommer fram till om diagnosen ska avskrivas eller stå kvar.

Källa. Region Skåne

Läs mer:

[Kraftig ökning av adhd-diagnoser – samtidigt vill fler bli av med sin diagnos](#)
[Fortsatt långa väntetider till adhd-utredningar](#)

Text och foto

Tove Hansson

tove.hansson@dn.se

Följ

Jenny Leyman

Följ

© Detta material är skyddat enligt lagen om upphovsrätt